

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת בבא מציעא - דף כד

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

איך נדע שהמאבד הוא "צורבא מרבנן"?

כפי הנזכר בדברי מר זוטרא לצורבא מרבנן שלא משנה בדיבורו משיבים אבידה ע"פ טביעות עין, איך נדע האם באמת הוא עומד בהגדרת צורבא מרבנן?

רבנו חננאל לקמן (כח, א) שמי שתובע את אבידה בעקבות שהוא ת"ח צריך להביא ע"כ ראיה. וזורש את הפסוק "עד דרוש אחיך אתו" תדרוש את התובע שבאמת הוא נאמן. בהג' אושרי (ס' ה) כתב לאיך גיסא, המוצא לא יכול לומר למאבד, אין אני מחזיר לך בטביעות עין, כיון שאולי אתה משנה בדיבורך יותר מהדברים הנזכרים בגמ', אלא אם יביא המוצא ראיה שאדם זה משנה בדיבורו לא ישיבו לו בטביעות עין.

לשון הרמב"ם בגזילה ואבידה (יד, יב-ג) "המוצא וכו' ואם היו כלים ישינים שטבעתן העין חייב להכריז שאם יבא תלמיד חכמים ויאמר אע"פ שאינו יכול ליתן בכלי כזה סימן יש לי בו טביעות עין חייב להראותו לו, אם הכירו ואמר שלי הוא מחזירין לו. במה דברים אמורים בתלמידי ותיק שאינו משנה בדבורו כלל אלא וכו', אבל אם באו עדים ששנה בדבורו חוץ מדברים אלו אין מחזירין לו את האבידה בטביעות עין." עכ"ל. מובא ברמב"ם שכדי "לא" להחזיר אבידה בטביעות עין, צריך עדים שבאמת התלמיד חכם משנה בדיבורו.

ובאמת האור זרוע (בפסקיו לב"מ סה) כתב מדברי הרמב"ם סתם תלמיד חכם משיבים לו אבידה בטביעות עין ואין יכול המוצא לטעון שמשנה בדבורו אלא אם כאמור הביא עדים שמשנה בדיבורו. וכתב הרמ"א (רסב, א) כל תלמיד חכם בחזקת שאינו משנה בדיבורו.

בשבות יעקב (א, קסז) ביאר שהנושא אינו מהנהגות המוסריות, אלא חייב להשיב לתלמיד חכם כיון שבדאי האבידה לא שייכת למוצא, ואין להפסיד לו מספק שמא הוא משנה בדיבורו. (ועי' באריכות דברים בגר"י פ' פערלא על הרס"ג עשה כא, שהביא לדקדק בלשון הגמ' בב' גירסאות האם הפשטות משיבים כל זמן שלא יודעים שמשנה בדיבורו כמשמעות דברי הרמב"ם והרמ"א, או לאיך גיסא שכל עוד לא נדע בוודאות שאינו משנה לא נשיב לא אבידה כמשמעות דברי רבנו חננאל.)

מדוע מצא שני מחטים מכריז?

כלים קטנים כצינוריות ובדי מחטין וכד' אין מכריז, אא"כ מצא אותם שניים שניים. ביאר רש"י משום שמנין היו סימן.

הרבה דנו מה ההבדל בין דברי הגמ' לפנינו ששניים היו סימן, לבין דברי הגמ' לעיל (כ, כ) לגבי שטרות שרק בג' שטרות כרוכין המנין הוא סימן, ואם יאמר סתם שטרות, הרי מיעוט רבים שניים, ולכן לא יהיה הסימן המאירי ביאר שההבדל תלוי בצורת ההכרזה בנוגע העולם להכריז על "שטרות" ולכן מיעוט רבים שניים, וכן "מטבעות", ולכן כאשר מצא שניים למאבד לא יהיה סימן אם יאמר "מנין" בתורת סימן. אך כאשר מכריז מצאתי כלי פלוני והמאבד נותן סימן ע"י מספר הכלים שהיו וכד', הרי מנין היו סימן.

אמנם התוס' לפנינו (ד"ה אבל) הקשו מחמת לשון המשנה "מחרוזות" "ככרות" הרי אלו שלו, ולא אמרו שמנין מועיל לסימן. וביארו תוס', שכאשר מדובר בדרך נפילה ע"ן, לא מהווה ראיה היות ואין האובד יודע באיזו צורה נפלו והאם כולם נפלו במקום אחד. עוד ביארו שאף אם נאמר דרך הינוח אולם המשנה עסקה באופן שמצא יחידי ואין מנין לסימן, לשון המשנה "מחרוזות" לא מתייחס למציאה המדוברת אלא למחרוזות שבעולם.

האם לשומר בית המדרש מותר לשאת נשק?

הביאה הגמ', המוצא מעות בבתי כנסיות ובתי מדרשות הרי אלו שלו, והעמידה הגמ' היות והיו שם גויים. ביאר רש"י (ד"ה דיתבי) "שהן חוץ לעיר ומושיבין בה כעמית לשמור. צריך לברר בנידון, האם מותר לשומר בית המדרש לשאת נשק. המקור בגמ' בסנהדרין (פב, א) "יקים מתוך העדה ויקח רומח בידומיכן שאין נכנסין בכלי זין לביהמ"ד". צריך ללבן, מה הדין לגבי שמירה על המקום, האם הכוונה בתוך ביהמ"ד או אף מחוץ לו. מה הדין שלומדים הלכות "שחיטה" האם מותר להביא את הסכין לבית המדרש על מנת ללמוד הלכותיו, האם "כלי זיין" בדוקא או הראוי להיות "כלי זיין".

בגמ' בסנהדרין (צד, א) מובא שחזקיה המלך נעץ חרב על פתח בית המדרש. ולפום ריהטא מובא שלא היה בביהמ"ד אלא על פתח ביהמ"ד. אולם לשון החיד"א (ברית עולם על ספר חסידים תקיז) שנעץ חרב בביהמ"ד. ויש לעיין אם בדוקא. (וכן לשון המשיב דבר ח"א מד)

למדרש רות (פרשה ד, א) מובא שיתרא הישמעאלי נעץ חרב בבית המדרש בהוכיח את ההלכה של עמו ולא עמונית מואבי וכו' מואבית. ובש"ס לפנינו (במות עז, א) "ועמשה בן איש ושמו יתרא הישראלי וכו' וכתבי יתר הישמעאלי אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני וכו'. ועיין בבן יהוידע שביאר, שנכנס עם החרב מכוסה שאם הייתה מגולה לא היו נותנים לו להיכנס בעקבות סוגיית הגמ' בסנהדרין הנ"ל. ובאמת בשו"ת עטרת פז (ח"א כרך ג' חו"מ יא) התפלל על הדבר הרי אסור

להכניס חרב לביהמ"ד.

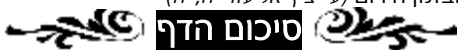
וציין שם שאף בגמ' בשבת (זז, א) נעצו חרב בביהמ"ד. (על אף שבח"ס שם בחידושו נקט שזה היה על פתח ביהמ"ד כענין חזקיה)

וכן הביא שם מהזה"ק פר' נשא (דף כז ע"ב, בריש אידרא רבא קדישא) תניא אמר רבי שמעון וכו' אתכנשו חברייא לבי אדרא מלובשין שריין סייפי ורומחי בידכון אזדרו בתיקונכון בעיטא בחכמתא וכו'.

ובשו"ת באר שרים (ח"ב סי' י) הביא ולמד בדברי השד"ח שמותר להכניס סכין לביהמ"ד לצורך לימוד ובדיקת חכם וכד'. ורק אסרו בשעת התפילה. אולם בשו"ת עטרת פז (שם) ואף הבאר שרים עצמו, וכן בצ"ץ אליעזר (ח"י יח) דנו שאף העומד בתפילה בתוך ביתו יש לעיין אם מותר לו לאחוז כלי משחית. ובודאי שאף בבית הכנסת או ביהמ"ד שמבואר שהם מותרים להאריך ימים.

ולמעשה בתורה לשמה (סי' לו) הוכיח מהגמ' בגיטין שמותר להכניס סכין שחיטה לביהמ"ד לצורך לימוד. וכך מסקנת השד"ח. וכך הכריח בעטרת פז במסקנתו וארייתו עמו.

לצורך שמירה, כמבואר לעיל כאשר אינו נכנס לבית המדרש אלא עומד על הפתח בודאי יותר קל. כאשר נכנס לבית המדרש ומכסה בבגדו וכד', הקילו הפוסקים וכך הביא המ"ב (קנא) בשם האליה רבה. ואפשר שכאשר גוי נושא את הכלי נשק יש להקל, שהרי כל עניינו של איסור זה כיון שכלי נשק מקצר ימיו של אדם. ובזמן חירום (עי' צ"ץ אליעזר יח, יח)

סיכום הדף

נושא היום: כלים חדשים. יאוש ברוב עכו"ם או רוב ישראל

מספרת הגמ', נגב כוס כסף ממקום אירחו של מר זוטרא חסידא, וראה מר זוטרא תלמיד שמנגב ידיו בבגדו של חברו, אמר מי שלא אכפת לו ממנו של חברו חשוד על הגניבה, לבסוף הודה.

מבואר בבביתא כלים חדשים שהתגלו בשימושים **מודה רשב"א** מכריז. אך כלים **קטנים** כצינוריות ובדי מחטין (בדי, הכוונה ענפים, נקרא בדי היות ותלוי בה משנה. כלשון המשנה לגבי ערבה בסוכות עלה אחד בבד אחד) וכד' אין מכריז, **אא"כ** מצא אותם שניים שניים, שמנין היו סימן. **עוד אמר רשב"א**, הציל מן הארי הדוב וכו' וכל מקום שהבעלים מתייאשים הרי אלו שלו. **בין הדברים** שמוגדר מקום יאוש **אמר רשב"א** "מקום שהרבים מצויים" **הסתפקו** האם דווקא ברוב גויים או אף ברוב ישראל. **אם אמר** אף ברוב ישראל האם רבן חולקים עליו. **אם רבן** חולקים, **האם צריך** להכריז אף ברוב גויים. **אם סברו** לכן שצריך להכריז אף ברוב גויים, **האם נפסקה** הלכה כרשב"א, **ואם נפסקה** הלכה כמותו דוקא ברוב כנעניים שיש צורך להכריז או אף ברוב יהודים לא צריך להכריז. **ניסו להביא ראיה: א.** נמצאו מעות בבית כנסת וכו' **הרי אלו שלו**, הבינה הגמ' זה שיתר ר"ש שמקום שהרבים מצויים רוב ישראל והרי אלו שלו. **דוחה הגמ' למסקנא**, מדובר בבית כנסיות ובתי מדרשות שגויים מצויים בשמירה. (ניסו לומר שאף רבנן מודים בכ"ג כיון שהמעות היו מופזרים, דחן, אם מפוזר אפילו אם אין רבים מצויים הרי אלו שלו.) **ב.** מובא במשנה **מצא אבידה בעיר שרובה יהודים מכריז**, רובה כנענים אינו מכריז. **מבואר כרבי שמעון** שהולך אחר הרוב וסבר שאינו מכריז רק בעיר שרובה גויים. **דוחה הגמ' למסקנא**, כרשב"א, ומדובר בהאבידה הייתה טמונה ולכן לא מתייאש, ואמנם למדנו שאם האבידה טמונה לא יטול שהרי יבא בעל החפץ לקחתו.

אך העמידה הגמ' כדברי ר"פ, שמדובר במקום שמעיקרו לא היה אמור לפנותו ואח"כ נמלך לפנותו ואם המוצא לא יקח תאבד למחר. **או כרבנן** ולא כתוב שהרי אלו שלו, אלא אינו חייב להכריז והטעם משום שמדובר ברובה גויים ואם יבוא ישראל ויאמר סימן ישיב לו. **ג.** אמר רב אסי **מצא חבית יין בעיר שרובה גויים** מותרת מציאה (לשימוש בבקון) ואסורה משום יין נסך. אם נתן יהודי סימן מותר למוצא לשתות ממנה.

ניסו להביא ראיה כשיטת רשב"א וסבר דווקא ברוב גויים אבל ברוב ישראל חייב להכריז. **ונדחה**, שרק רב אסי חלק על רשב"א בעיר שרובה ישראלים. **ד.** אדם מציא **זוהבים צוררים** בסדין בנהר ביר, **פסק לו רב יהודה** שיריזו משום שיש בנהר הרבה תקלות ואדם לא מתייאש מאבידתו. **וניסו להוכיח לא כרשב"א** שיעיר שרובה גויים מכריז. **ודחו** שהיהודים עובדים בסכרים ולכן לא מתייאש ויכריז. **ה.** ענף **"דיו"** נטל תחית בשר בשוק והטיל אותו בין עצי הדקל של בר מריון **ופסק לו אביי** שיכול לטול את הבשר לעצמו, הוכיחה הגמ' שרוב ישראלים הרי אלו שלו כרשב"א. **דוחה הגמ'**, ענף שלוקח את הבשר זה נעשה כזוטו של ים שאבוד מכל אדם. והבשר בכ"ג מותר באכילה ואין איסור של בשר שנתעלם מן העין, **מותר** ומדובר שבר מריון ראה את הענף מהשעה שנטל עד שהשליך. **ו.** מצא רב **חינא** גדי שחוט בין טבריה לצפורי, אמר רבי אמי התירו לו את המציאה **כשיטת רשב"א**, והתירו לו מצד שחיטה כרבי חנינא בנו של ריה"ג, שהתיר אם מצא שחוט ולא ידע אם נשחט כחלכה. **ואמר רבי**, שמסתבר שהתיר שנמצא בבית אך אם נמצא באשפה מסתבר שזה טריפה שזרקתה. **מוכיחה הגמ'**, מדובר ברוב ישראלים והתירו לו משום מציאה, א"כ מוכח כרשב"א. **דוחה הגמ'**, מדובר ברוב גויים אך רוב השוחטים הם יהודיים. וכעין המשעה עם רבי חנינא היה עם רבי אמי. **ואף ריו"ח פסק לרבי יצחק נפחא** הרי אלו שלו בפקעת חוטים שמצא במקום שמצויים ציידים.

אמר שמואל לרב יהודה (למסקנא) **מצא ארנק** בשוק דבי דיסא, הרי אלו שלו **ואם בא ישראל** ונתן סימן מחזיר לפניו משורת הדין. וכן אביו של שמואל החזיר לאחר שנה חמורים שמצא במדבר לפניו משורת הדין. **אמר ר"נ לרבא**, אם מצא ארנק בשוק הרי אלו שלו ואפילו אם בא ישראל ונתן סימן וצווח שזה שלו, נעשה כצווח על ביתו שנפל וכד'.